

روزنامه کثیرالانتشار سراسری ارک

* یکشنبه
* ۲۱ خرداد ۱۳۹۶
* ۱۱۰۷
* سال: بیست و هفتم
* شماره (سایه): ۴۱۲۶
* ایرمی یئدیجی ایل

ادبیات

* صفحه ۸

گونوم

محمد اشراقی

گونوم گنجیر آخار چایدا سوکیمی
یاکی سوزور، سودا اوزه ن قو کیمی

آپاریری منی یوخا دورمدان
چیخار الیم تئزلیک ایله دنیادان

دا گورمرم بیرده گوزوم سیزلری
اونودمایین بیغیشاندان بیزلری

هارادا اولساز چتین ده یادینج ده
ایسته میرم: دنیا سیزی اینجیده،

دیرلیک ده یاخشی بئیرین پیس توتا
یئر اوزونده یاخشی اوتوزا پیس اوتا

سنویرم کی: یوخسول داه اولماسین
خسته لیک له کیمسه گولو سولماسین

ظلمون گوزوم انوی دیدن بیخلسین
یوخسولوق دا یئر اوزوندن بیغلسین

گلب جانار بئله بیرگون بیلیرم
سالین یادا اوگون منی دیلیرم

باغیشلایین پیس یاخشمی گوزه ل لر
فورساقلی لار پیس یاخشیا دوزه رلر

بئله اولسا دینجه چیخار قولاغیم
تورپاق آلتدا یوموشانار یاتاغیم

آموزش زبان ترکی

واژه های اصیل ترکی در پارسی

ادامه از شماره قبل ...
۵۴۷. دیلماجو دیلمانج = دیل (زبان) + ماج (اک) = مترجم (۱)

۵۴۸. دیوار = دیوار + دیوار = دیوار (صورت محاوره ای دور؛ دیوار = ایستادن) + وار (اک) = یابرجا، ایستاده؛ احتمال دارد از مصدر توماق (دربز گرفتن؛ پوشیدن) به معنای دربز گیرنده نیز باشد. از همان مصدر داریم: تومان(تنبان) و دوواق

۵۴۹. رسته = اریشته = ارایش (تارهای عمودی در قالی بافی) + ته (اک) = تارهای نازک و بلند؛ ارایش (صورت قدیمی ارایش) از مصدر آرقاماق (= میان چیزی را تفحص کردن) به نخهای طولی فرش گویند چرا که از داخل پودهای فرش (آرقاج) می گذرند. شاید ریش هم از همین ریشه باشد.

۵۵۰. زگیل = زبگیل، زبیل، سیگیل، از ریشه های ترکی باستان؛ سگنه مک = زگیل درمان کردن (۲) (۵۵۱. زنجان ۱- زنگجان = زنگ (مس) + جان (اک) مکان) = مکان مس

۲- زنگین و زنگان = سنگین، باوقار، باارزش؛ شهر ارزنجان (پهلوان باوقار) در ترکیه با این شهر همنام است.

۵۵۲. زیلو = زیلی = زیل (پهن، انداخته، نگاه تیز به جانی؛ زیله مک = انداختن، چشم دوختن) + ی (اک) = پهن شده، گسترده شده، نوعی زیرانداز

۵۵۳. ژنده = ژنده = جینده و جیندا = جین (۲) + دا (اک) = پارچه کهنه و مندرس؛ جیندر با همین ریشه و همین مفهوم. تغییر ژ به ج در محاوره روزانه نیز صدق می کند. مانند: کج - کژ، کجج - کژج، آج -

۵۵۴. ساتکینو ساتکن و ساتگن و ساتگین و ساتگینی = پیاله و قلع بزرگ باده (۱)؛ احتمالاً در اصل ساتغین (= فروشی، خود فروش) باشد که چندان تناسب معنایی ندارد؛ به مسجد درآمد سرایان و مست × می اندر سر و ساتکینی به دست/ سعدی

۵۵۵. ساتلمش/ت = ساتلمیش = سات (ساتماق) = فروختن) + یل (اک اجبار و اودار) + میش (اک) = بزور فروخته شده، بوسیله کسی فروخته شده، از امرای غزان خان در حدود ۷۰۰ ه.ق

۵۵۶. ساج = تاوه، ورقه چلنی و آهنی برای پختن نان؛ ساج ایاغ = ساج + آیاق (پا، پایه) = پایه ساج (۵۵۷. ساجمه = ساجما = ساج (ساجماق = ریختن) + ما (اک) = ریختن، گلوله سربی که در اسلحه می ریختند شاید هم فرایند ساخت ساجمه مدنظر باشد که از ارتفاع خاصی سرب گذاخته را به آب می اندازند و بدون تراشکاری و پرداخت کاری به قطعه صاف و کروی می رسند.

۵۵۸. ساخلو = ساخلاو = ساخلاغو = ساخلا (ساخلاماق = نگه داشتن، محافظت کردن) + غو (اک) = محل محافظت شده، پادگان، منطقه استحقاقی، مالیات دریافتی در قبال ایجاد امنیت ادامه دارد

ناغیل

دوستلوغون سیرری

گنچن ساین ادامه سی...
ایندی بورادان گندرسینیز لاپ شهردن چیخاچیخدا قاباغینیزا هوندور
بیرایمارت چیخاجاق.
اورادا احمدله، ممد ادلی ایکی دوست اولور. آختاردیغینیزی اورادان
اویرنه بیلرسینیز.

ملیکله کنچل قارینین یانین دان چیخیب باشلادی لار یول گنتمیه، بیر آز
گنتمشیدی لر کی، گوردولر شهرین کناریندا بیر چویان قویون اوتاریس.
اونا یاخینلاشیب دندی لر:

- آی چویان قارداش، بلکه سن بیله سن، بورا لاردا احمدله ممد
آدیندا ایکی دوست وار، اونلار هارادا اولور لار چویان دندی:
- انله من اونلارین قویون لارینی اوتاریرام.

اودور باخ، او نوزاقدا گورونن هوندور ایمارت اونلاریندی. ملیکله
کنچل بیر خنبلی گندیپ همن یتره چاتدی لار. قاپینی دؤیدولر.
قاپیا احمد اوزو چیخدی.

ملیک دندی: - بیز قریب آدامیق، قالماغا یتریمیز یوخدو، اوزو ده
سزینله ایشیمیز وار.

بیزی بیر گنچلیبه قوناق ساخلا یا بیلرسینیزی احمد دندی: - قارداش،
قوناقا گوزوم اوسته یتریم وار، یویورون ایجری.

احمد قوناق لاری آپاردی ائوه. اورادان، بورادان صحبت ائلین دن سونرا
اورتالیغا یتمک گلدی.

احمد قوناق لارا یتمک تکلیف ائلدی.
هئچ بری الینی سوفریه نوزاتمادی.

کیشی نه قدر انلیدسه ملیکله کنچل یتمدی.
- نیبه منیم چؤریمی یئیرسینیز ملیک دندی:

- قارداش، بیز گلمیشیک سنینله دوستون ممددین سیررینی اویرنمه.
گر بو سیرری دئمه سن، الیمیزی سوفریه نوزا دان دئییبلیک.
احمد گوردو کی، قوناقی چوخ ترس آدامدی، سیرری دئمه، الینی
سوفریه نوزا تما یاچاق. اودور کی، دندی: - قارداش، سیز قولا ق آسین،

ایندی من اوز سیرریمی آچیم.
منیم جاوالیقدا چوخلو دوست لاریم واردی. گونده بری ایله کشف
چکیب، واختیمی کنچیردیم.

بیرگون آتام دندی: - اوغول، سنین کی، بو قدر دوستون وار، هئچ
اونلاری سنیاپسانمی من دندیم. - آتا، بوخ، من بیلیرم کی، اونلار منیم
باخین دوست لاریمدی. گورورسنمی، هرگون گلیرلر یانیمنا منی
گولدرورولر، داریخماغا قویورلار اولرین دن ده هئچ بیر بیسلیک

گورمه میشم. آتام دندی: - اوغول، سن هله اوشاقسان، آدام هر اوزونه
گولنه دوست دئمز. اونلارین چوخوسو یتمک دوستودو، ایندی آز -
چوخ دؤولتیمیز وار، ملیچک شیره بیغیلان کیمی اونلارین دا چوخو
یتمه - ایچمه گلیر، سن ده انله بیلیرسن کی، سنی ایستیب گلیرلر، گل
بیر - دوست لارینین اوره یینی یوخلا. آتامین سؤزون دن سونرا،

گونلرین بیرینده بیر قویون اولدوروب سالدیم بیر چووالا، آغزینی دا
باغلایب آلدیم دالیم، آختام شر قاریشاندا دوشدوم قاپی - قاپی
دوست لاریمین ائوینه، هانسی دوستوم قاپیا چیخدیا چووالی یتره
قویوب دندیم. - بوگون الیم دن بیر خطا چیخیب، ووروب پادشاهین

ان چوخ سئودیی قوچو اولدوروشوم، اگر شاه بو ایشی بیلسه، منی دار
آغاچین دان آسدیراچاق. ایندی قوچون جمعدینی کئیرمیشم کی،
سیزه گیزله دیم، سن نه دئیرسن دوستوم قاش - قاباغینی تئوکوب
دندی: - جانیم، ال چک یاخام دان، قلت انلدمیم کی، سنینله دوست
اولدوم، ایندی اولمورام.

قوربان اولوم

*سید ابوالقاسم نباتی

باشینا دؤندو گوم، بو نجه حالدیر،
دینمه میش دئیرسن: آی ندیر، ندیر؟
باشم چیخماز منیم سنین دینندن،
بویور گنن گوروم آی ندیر، ندیر؟
قوربان اولوم اوزوندکی هیلاله،
غمزه اوخون میندیر گنن هنی پایه،
نه باخیرسان مارال کیمی هنی آیه؟
جمالین یانیندا آی ندیر، ندیر؟

گوزوم قان کاساسی، اورییم شیشه،
منی کباب کیمی چکمسن شیشه،
رقیبی گوزوم کی، دام کیمی شیشه!
ایلر ایلر چکه، آی ندیر، ندیر
نه باخیرسان او سلطانه، بو خانه؟
چوخ بوگون ایشیقلائیپ بو خانه
گننه بوگون ایشیقلائیپ بو خانه،
بیلیمرم گورونن آینه دیر ندیر؟
حمد اولسون آلاها، گنتدی آچیلله!

نباتی، آز قالدی گوللر آچیله،
بو مشکولوم، یارب، کیمدن آچیله؟
یار دستینده توتان آینه دیر ندیر؟

هر گونوم

منیم بختیم کیمی طاق و رواقین
فلک، گوزوم، دؤنسون او اوز بو اوزه!
گونش چیخار مگر سمت مغربدن،
اگر بیر یول دبسین او اوز بو اوزه؟

هر گونوم هیجربندن دؤنوب بیر آیه،
گنجه - گونوز ذکر اللهم بیر آیه،
سنی تاری، اوزون گؤستر بیر آیه،
هئچ گوروم اوخشارمی او اوز بو اوزه؟

کؤوک طالعین اولدو سونبوله،
یاخشی مقابل انت گونو سونبوله،
قویما دسته لسنین سونبول سونبوله،
بیر دؤندر خرمنی او اوز بو اوزه

آدم یئین باری دانه بیلیمن،
گوروشم خالینی دانا بیلیمن،
دیلبر، سندن اوزرگه دانه بیلیمن،
عبت منی آتما او اوز بو اوزه

نباتی، غملیم، منی تئوک آباغه،
پله تک قورولدم دوشدوم آباغه،
بوندان آرتیق منی سالما آباغه،
سایل کیمی دوروم او اوز بو اوزه

بدست وی کشته شد
نجف قلی خان بیگلر بیگی (حاکم
تبریز؛ اوست که حصار محکم بر
تبریز کشید و در سال ۱۱۹۹ بدرود
زندگی گشت)

شاهرخ افشار (از نوادگان نادر ظل
اله و پدر گلرخ و نادر میرزای
افشار؛ نابینا بود و در سال ۱۲۰۹ در
مازندران در اثر پیری و فرسودگی
تمام دودمان نادر را به باد داد تا کینه چندین ساله خیانت به جد خود را
تسکین دهد) جهانگیر سیستمی (خیانتکار به شاه زندیه؛ اوست که لطف
علی خان را ترغیب به ماندن در کرمان کرد و سرانجام نیز او بود که
لطفعلی خان را در راه داریون به راین کرمان به فرستاده شهریار قاجار
داد)

گوزوم آیدین

*استاد شهریار

گوزوم آیدین، گوروم سوگلی قارداشلاریمی
باسمیشام باغریما نوز دوغما قارینداشلاریمی
آچمیشام قوللاری خلیقه اوزوک حلقه سی تک
سالمیشام حلقه یه قیمتی اوزوک قاشلاریمی
فلکین چرخینی سیندیرمیشام اول داشدا
انه گیمده هله ده ساخلامیشام داشلاریمی
آچمیشام قرنمزین باغلی قالان یوللارینی
تایمیشام یوز سنه غربته کی یولداشلاریمی
بو سلیمان دی یانیمدا، گوره سن من اینانیم؟
گاه آچپ گاه قیرام گوزلریمی، قاشلاریمی
بیغیش شلیک انده ک قرنمزین یارامدیر
سیل گوزیمدن بو یوز ایلدن بری گوز یاشلاریمی
یوز باشیم اولسادا، اولسون، بوخ اوزومده قیریشیم
چوانام، کیم نه بیلیر گیزله دیرم یاشلاریمی
چوچی قربانلاریمی کسدی وطن اوناشیمیز
قانبی خیرات اندر کن یدی یوز یاشلاریمی
آنا اویناشیمی غیرت گوزی گورسه کور اولور
من نه گوزله گوره بیللم وطن اویناشلاریمی
گنده لیم قافقاز اوشاقلارینی تجلیل انده لیم
شهریاریم، دارا ساققلاریمی، ساشلاریمی

بیاتی

دایانما اوج طریفته
یالانچی، بیج، بی غیرته
مثل اولدو بو ایلته
کج آجوردان دیوار اولماز

تور بی عار و بی بندی
مگسلر چوخ سنور قندی
یایبشسان بیل بیخار فندی
کیم هر شیرین، نیگار اولماز

یالان عاشیق ووصال ایستر
او میشکین خط و خال ایستر
دؤبر شهوتله حال ایستر
سونر، اوند اوقار اولماز

بودور، عاشیق ملال اتمز
یانار هیجره، زوال اتمز
سولار هیجره یله سال اتمز
تولر، بی بند و بار اولماز

گزیر موفیس تولن مردی!
آماندیر دردی بی دردی
گل انت روسوا بوجور فردی
دیریده ن خبردار اولماز

تور کجه مثل لر

اشید اینانما،
بشنو و باور مکن.
ال الی یویار، ال ده دؤنه ر اوزو یویار.
دست، دست را می شوید، دست برمی گردد صورت را
می شوید(همدلی و کمک به دیگران و رفتار متقابل
انها در تمامی زمینها).

الیم اله نیب قلیبریم گویده فئرلندئر.
الکم بیخته شده و غریبم در هوای می چرخد(آردم را
بیختم الکم را آویختم).
الینده ن سو دامشئر.
از دستش آب نمیچکد(کنایه از آدم خسیس).

ان بؤیوک بیچلیک دوزلو کدور.
بزرگترین زیرکی درستکاری و صداقت است.
اوباشدا آغلاماق یو باشدا سئر نلدامقاندان یاخشندئر.
اله کردن در ابتدا از گریه کردن در انتها بهتر است
(احتیاط اولیه بهتر از پشیمانی و گریه کردن در پایان
کار است).

اوجوزدان باهاسی اولماز.
همیشه جنس گرانها مرغوب و باصرفه تر است.
اوجوزلو اتین شوربایسی اولماز.
از گوشت ارزان شوربا نمیشود.
اود آلتندان کوز، آدام آلتندان سوز(آدامن آلتن
سوز قاندرنار، قازانش آلتن کوز یاندرنار).
خاکستر زیر آتش، حرف پشت سر انسان(انسان
بواسطه برخی از سخنان دیگران همیشه در زحمت و
رنج است همچنان که شعله و روشن شدن چوب زیر دیگ
را می سوزاند).

اود پارچاسی دی.
یه پارچه آتیشه.